

Original Article (Qualitative)

Model of effective factors in improving the quality of school educational activities from the perspective of educational experts

Masoumeh Mohammadabadi¹ , Fahimeh Kord Firuzjaei²

1- Assistant Professor, Department of Educational Management, Farhangian University, Tehran, Iran

2- PhD in Educational Management, Secretary of Education, Mazandaran, Iran

Receive:

07 July 2024

Revise:

15 October 2024

Accept:

29 January 2025

Abstract

Background and Objectives: Educational activities, along with scientific education, play a significant role in raising the future generation and preparing them for life in an ideal society. The aim of the present study was to investigate and identify the effective factors in improving and promoting the quality level of school educational activities by surveying educational experts.

Method: According to the data collection method, this is a qualitative and phenomenological study. The participants in the study included educational assistants and instructors and experts in the field of education in the academic year 2024-2025 in Mazandaran province. The member survey method was used to verify the accuracy of the findings. The reliability method between the two coders (intra-subject agreement) was used to determine reliability.

Findings: According to the survey of participants, the results showed that the effective factors in improving the quality level of school educational activities included 33 indicators in six dimensions; Systematic organization of educational activities and school development activities, intra-school factors, extra-school factors and senior managers, outsourcing of educational activities, empowerment of assistants and educational instructors, interaction between home and school have been identified.

Conclusion: According to the results obtained, it is necessary for all school personnel, including teachers and principals, to consider themselves involved in school development activities and not to consider their work as simply advancing school development activities. Also, special emphasis should be placed on improving the quality of school development activities, because special attention to quantities leads to neglect of the effectiveness of activities with regard to the main mission and mission of education. The results of this study can be effective in improving the quality of school development performance.

Keywords:

Education,
Educational
activities,
Quality,
School

Please cite this article as (APA): Mohammadabadi, M. and Kord Firuzjaei, F. (2026). Model of effective factors in improving the quality of school educational activities from the perspective of educational experts. *Management and Educational Perspective*, 7(4), 356-382.

<https://doi.org/10.22034/jmep.2025.400698.1207>

Authors retain the copyright and full publishing rights.

Published by Research Center of Resource Management Studies and Knowledge-Based Business. This article is an open access article licensed under the Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0)

Publisher: Research Center of Resource Management Studies and Knowledge-Based Business

Corresponding Author: Masoumeh Mohammadabadi

Email: mmohammadabadi@cfu.ac.ir

Extended abstract

Introduction

Improving the quality of development activities in schools is one of the key issues in the education system that has a direct impact on the individual, social and moral development of students. Teachers are not only transmitters of knowledge, but also behavioral and moral models for students. Experts believe that teachers should be continuously trained in the fields of educational psychology, communication skills, and modern teaching methods. The ability of teachers to create a safe and supportive environment plays a decisive role in shaping the personality of students. Each student has unique characteristics, interests, and needs. Designing educational programs that pay attention to individual differences can contribute to the all-round development of students. Experts suggest that schools use diagnostic tools such as psychological tests and individual counseling to accurately identify the needs of each student. The family, as the first educational institution, plays an important role in completing the educational activities of the school. Experts emphasize that schools should establish continuous and effective communication with families. Holding educational workshops for parents, creating interactive platforms, and involving families in school programs can help improve the quality of educational activities. Therefore, the Infallibles (peace be upon them), who possess the essence of infallibility and immunity from error and mistake, are the best and most reliable educational models, and presenting their views and discovering and presenting their educational path is an undeniable necessity for the successors of the field of Islamic education and training. Education is one of the most vital aspects of human life, and in its light, man achieves the desired happiness (Soltani Renani, 2008). The goal of Islamic education and training is to acquire knowledge, skills, and actualize human talents for a good life, and according to anthropological principles, all human capabilities and existential capacities have an effect on achieving a good life. Regardless of the characteristics and differences in educational needs and talents, humans have common and diverse dimensions and aspects, and a detailed study and examination of these common talents and needs requires the separation of its dimensions and aspects (Abdi, Rashidifar, 1403). The educational system is a system in which students shape and develop their personality and individuality by spending their childhood and adolescence in it. Therefore, school should be a fun place for students, where they can grow freely. For this reason, schools should not only focus on classrooms, because school is a place where students spend their lives, students learn various things alongside their teachers and friends, and can feel the joy of expressing themselves and being important as a member of society (Yoshitaka Ishikawa, 2014).

From an Islamic perspective and based on the Fundamental Transformation of Education, education is an interactive process that lays the groundwork for the continuous development and elevation of the identity of the learners, in an integrated manner and based on the Islamic standard system, in order to guide them on the path of preparing for the conscious and voluntary realization of the stages of a good life in all dimensions. Considering the Islamic view of man, we can consider the overall goal of the education process to be the continuous development and elevation of individual and collective identity through understanding one's own and others' situation and acting to improve it based on choice and commitment to the Islamic standard system. The main role of the education process is to play a role in this process and to lay the groundwork for guiding individuals in society to the path of continuous development and elevation of their individual and collective identity. Education is the fundamental axis of improving human life, and educational interests must be emphasized in all social decision-making and planning. Educational activities are among the activities that have an undeniable impact on the individual and collective life of man. These activities are successful when we consider the context of the relationships of the relevant social groups in

our educational goals and take into account their structural specificities. This is because education is an activity that takes place in society and is embedded in the context of various social relationships (Afsharmanesh, Nozari, 2021).

After reaching theoretical saturation, the interview and coding were completed. The coding process and text analysis of the interviews were carried out in the qualitative data analysis software MAXQDA 2018. The final output of the extracted components is as follows.

Figure 2- Final output of experts' opinions for the research model

Discussion and Conclusion

Based on the model obtained from the present study, in determining the factors that improve and make education effective in schools, the factors identified are the systemic organization of educational activities and school development activities, intra-school factors, empowerment of assistants and development coaches, outsourcing of educational activities, extra-school factors and senior managers, and interaction between home and school.

The systemic organization of educational activities and school development activities leads to synergy between school activities; which is closer to comprehensive education based on the Fundamental Transformation of Education Document. On the other hand, separating educational activities from school educational activities, such as assigning separate teachers for separate courses in mathematics, physics, history, etc., whose job is to promote educational activities, get higher grades and pass final exams, is the basis of a behavioral perspective on education, which will not be as effective as it should be given the characteristics of the new era. However, since the new generation lives in the era of information technology, with this perspective, they can no longer be considered as empty vessels whose only need is a lack of scientific information and knowledge, and the teacher or teacher, as a person who has the necessary information and knowledge, can fill this gap. On the contrary, according to the constructivist perspective (Zofen, 2013), in the face of a mass and explosion of different information produced from different media, students must choose the information they need based on the problems they face in real life, and they must construct knowledge themselves and learn how to solve problems in real life situations. The task of school staff is actually to lead students to learn how to solve problems. In this context, it is necessary to have a systemic perspective on school activities, and on this basis, the educational and nurturing activities of the school are both components of this whole matter of educating students, and both, together and in harmony, can work towards the effectiveness of the school in accordance with the mission and mission of education. The next dimension of the present study is the outsourcing of school educational activities, which have been identified with four indicators. According to a review of the research literature, outsourcing is a form of predetermined external procurement for the provision of goods or services that were previously provided by the organization itself (Carlson, 1998 and Hart, 1995). According to the view of Anderson, Horsman and Quigley, 1995), the speed of change of knowledge and information in the present era is so great that large organizations are quickly out of the competition, which has led to a need for solutions for these large organizations. One of the ways to save these organizations is to outsource activities and to downsize these organizations to the point where they can change quickly.

علمی پژوهشی (کیفی)

الگوی عوامل مؤثر در ارتقای کیفیت فعالیت‌های تربیتی مدرسه از دیدگاه کارشناسان تربیتی

معصومه محمدآبادی^۱، فهیمه کرد فیروزجانی^۲

۱- استادیار، گروه مدیریت آموزشی، دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران

۲- دکتری مدیریت آموزشی، دبیر آموزش و پرورش، مازندران، ایران

چکیده

پیشینه و اهداف: فعالیت‌های تربیتی در کنار آموزش‌های علمی، نقش بسزایی در پرورش نسل آینده و آماده سازی آنها برای زندگی در جامعه‌ای ایده‌آل دارند. هدف از پژوهش حاضر بررسی و شناسایی عوامل مؤثر در بهبود و ارتقای سطح کیفی فعالیت‌های تربیتی مدرسه با نظر سنجی از کارشناسان تربیتی بوده است. **روش:** با توجه به روش جمع‌آوری اطلاعات، این پژوهش کیفی و پدیدار شناختی است مشارکت کنندگان در پژوهش شامل معاونین و مربیان پرورشی و کارشناسان در حوزه پرورشی در سال تحصیلی ۱۴۰۳-۱۴۰۴ در استان مازندران بوده‌اند. در بررسی صحت یافته‌ها از روش بررسی توسط اعضا استفاده شد. برای تعیین پایایی از روش پایایی بین دو کدگذار (توافق درون موضوعی) استفاده شد. **یافته‌ها:** با توجه به نظر سنجی از مشارکت کنندگان نتایج نشان داد که عوامل مؤثر در ارتقای سطح کیفی فعالیت‌های تربیتی مدرسه شامل ۳۳ نشانگر در شش بعد؛ سازماندهی سیستمی فعالیت‌های آموزشی و فعالیت‌های پرورشی مدرسه، عوامل درون مدرسه‌ای، عوامل فرا مدرسه‌ای و مدیران ارشد، برون سپاری فعالیت‌های تربیتی، توانمند سازی معاونین و مربیان پرورشی، تعامل بین خانه و مدرسه، شناسایی شده‌اند. **نتیجه:** با توجه به نتایج بدست آمده لازم است که همه دست‌اندرکاران مدرسه از جمله معلمان و دبیران نیز خود را دخیل در امر فعالیت‌های تربیتی مدرسه بدانند و کار خود را پیشبرد صرف فعالیت‌های آموزشی مدرسه نیندارند. همچنین به بهبود کیفیت فعالیت‌های پرورشی مدرسه تأکید خاصی گردد، زیرا توجه خاص به کمیت‌ها باعث غفلت از اثربخشی فعالیت‌ها با توجه به رسالت و مأموریت اصلی آموزش و پرورش می‌گردد. نتایج این پژوهش می‌تواند برای ارتقای کیفیت عملکرد تربیتی مدارس مؤثر واقع شود.

تاریخ دریافت: ۱۷ تیر ۱۴۰۳

تاریخ بازنگری: ۲۴ مهر ۱۴۰۳

تاریخ پذیرش: ۱۰ بهمن ۱۴۰۴

کلید واژه‌ها:

تربیت، فعالیت‌های تربیتی، کیفیت، مدرسه.

لطفاً به این مقاله استناد کنید (APA): محمدآبادی، معصومه و کرد فیروزجانی، فهیمه. (۱۴۰۴). الگوی عوامل مؤثر در ارتقای کیفیت فعالیت‌های تربیتی مدرسه از دیدگاه کارشناسان تربیتی. فصلنامه رویکردهای نوین در مدیریت و بازاریابی، ۷(۴)، ۳۵۶-۳۸۲.

 <https://doi.org/10.22034/jmep.2025.400698.1207>

Authors retain the copyright and full publishing rights.
Published by Research Center of Resource Management Studies and Knowledge-Based Business. This article is an open access article licensed under the Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0)

ناشر: مرکز پژوهشی مطالعات مدیریت منابع و کسب و کار دانش محور

نویسنده مسئول: معصومه محمدآبادی

ایمیل: mmohammadabadi@cfu.ac.ir

مقدمه

ارتقای کیفیت فعالیت‌های تربیتی در مدرسه یکی از موضوعات کلیدی در نظام آموزشی است که تأثیر مستقیمی بر رشد فردی، اجتماعی و اخلاقی دانش‌آموزان دارد. معلمان نه تنها انتقال‌دهنده دانش، بلکه الگوهای رفتاری و اخلاقی برای دانش‌آموزان هستند. کارشناسان معتقدند که معلمان باید به‌طور مستمر در زمینه‌های روانشناسی تربیتی، مهارت‌های ارتباطی و روش‌های نوین تدریس آموزش ببینند. توانایی معلمان در ایجاد فضایی امن و حمایت‌گرانه، نقش تعیین‌کننده‌ای در شکل‌گیری شخصیت دانش‌آموزان دارد. هر دانش‌آموز دارای ویژگی‌ها، علایق و نیازهای منحصر به فرد است. طراحی برنامه‌های تربیتی که به تفاوت‌های فردی توجه کند، می‌تواند به رشد همه‌جانبه دانش‌آموزان کمک کند. کارشناسان پیشنهاد می‌کنند که مدارس از ابزارهای تشخیصی مانند آزمون‌های روان‌شناختی و مشاوره‌های فردی استفاده کنند تا نیازهای هر دانش‌آموز را به‌طور دقیق شناسایی کنند. خانواده به عنوان اولین نهاد تربیتی، نقش مهمی در تکمیل فعالیت‌های تربیتی مدرسه دارد. کارشناسان تأکید می‌کنند که مدارس باید با خانواده‌ها ارتباط مستمر و مؤثری برقرار کنند. برگزاری کارگاه‌های آموزشی برای والدین، ایجاد پلتفرم‌های تعاملی و مشارکت خانواده‌ها در برنامه‌های مدرسه می‌تواند به ارتقای کیفیت فعالیت‌های تربیتی کمک کند. از این رو معصومین (علیهم السلام) که از گوهر عصمت و مصونیت از خطا و اشتباه برخوردارند، بهترین و مطمئن‌ترین الگوهای تربیتی بوده و ارائه دیدگاه‌ها و کشف و عرضه سیره تربیتی آنان یک ضرورت انکارناپذیر برای پویندگان عرصه تعلیم و تربیت اسلامی است و تربیت از حیاتی‌ترین ابعاد زندگی انسان است و در پرتو آن، انسان به سعادت مطلوب نائل می‌آید (Soltani Renani, 2008). هدف تعلیم و تربیت اسلامی کسب آگاهی‌ها، مهارت‌ها و به فعلیت رساندن استعدادها و انسان در جهت حیات طیبه است و بنابر مبانی انسان‌شناختی، همه قابلیت‌ها و ظرفیت‌های وجودی انسان در رسیدن به حیات طیبه تأثیر دارند. انسان‌ها صرف نظر از ویژگی‌ها و تفاوت‌هایی که در نیازهای آموزشی و استعدادها با یکدیگر دارند، ابعاد و جوانب مشترک و متنوعی دارند که مطالعه و بررسی دقیق این استعدادها و نیازمندی‌های مشترک، مستلزم تفکیک ابعاد و جوانب آن است (عبدی، رشیدی فر، ۱۴۰۳).

سیستم آموزشی سیستمی است که دانش‌آموزان با سپری کردن دوران کودکی و نوجوانی خود در آن، شخصیت و فردیت خود را شکل داده و شکوفا می‌سازند. از این رو مدرسه باید برای دانش‌آموزان مکان مفرحی باشد، که بتواند در آن آزادانه رشد کنند. از این جهت نباید در مدارس فقط به کلاس‌های درس اهمیت داده نشود، زیرا مدرسه مکانی است که زندگی دانش‌آموزان در آن سپری می‌شود، دانش‌آموزان در کنار معلمان و دوستانشان امور مختلف را یاد گرفته و می‌توانند شادی ناشی از ابراز وجود و اهمیت داشتن به عنوان یک فرد از جامعه را احساس کنند (Yoshitaka Ishikawa, 2014).

تعلیم و تربیت از دیدگاه اسلامی و بر اساس سند تحول بنیادین آموزش و پرورش عبارت است از فرایند تعاملی زمینه ساز تکوین و تعالی پیوسته هویت متریبان، به صورتی یک پارچه و مبتنی بر نظام معیار اسلامی، به منظور هدایت ایشان در مسیر آماده شدن جهت تحقق آگاهانه و اختیاری مراتب حیات طیبه در همه ابعاد. با توجه به نگرش اسلامی به انسان، می‌توانیم هدف کلی فرایند تربیت، را تکوین و تعالی پیوسته هویت فردی و جمعی آن هم از طریق درک موقعیت خویش و دیگران و عمل برای بهبود آن بر اساس انتخاب و التزام به نظام معیار اسلامی بدانیم و نقش اصلی فرایند تربیت

نیز نقش آفرینی در این روند و زمینه سازی جهت هدایت افراد جامعه به مسیر تکوین و تعالی پیوسته هویت فردی و جمعی خویش باشد. تربیت، محور اساسی ارتقای حیات آدمی است، باید مصالح تربیتی در تمام تصمیم گیری ها و برنامه ریزی های اجتماعی، مورد تأکید قرار گیرد. فعالیت های تربیتی از جمله فعالیت هایی هستند که در حیات فردی و جمعی انسان، تاثیری انکارناپذیر دارند. این فعالیت ها زمانی موفقیت آمیز است که در هدف های تربیتی خود، بافت روابط گروه های اجتماعی مربوط را در نظر گیریم و اختصاصات ساختمانی آن را ملحوظ داریم. چون تربیت فعالیت است که در جامعه جریان دارد و در بافت روابط مختلف اجتماعی فرورفته است (افشارمنش، نوذری، ۱۴۰۰).

در فرهنگ اسلامی، واژه مربی بار عاطفی خاصی دارد و هرگاه نام مربی بر زبان جاری می شود انسانی مهربان، دلسوز و اصلاح گر در ذهن مجسم می شود. مربی را به حال خود رها کردن بهتر از تربیت زینبار است. زیرا در صورت اول ممکن است مربی تربیت سالمی پیدا کند، درحالی که بد تربیت کردن و به روش غلط روی آوردن نتیجه ای زینبار دارد (Behrouz and Tavesli, 2014).

از طرفی، مطالعه تطبیقی در زمینه آموزش و پرورش به جوامع مختلف کمک می کند تا دریابند دیگران برای ساختن نظام های نوین تربیتی چه اقداماتی انجام دادند و چه راهبردهایی جهت حل مسائل و مشکلات آموزشی را بکار بردند زیرا آگاهی از تغییرات و اصلاحاتی که در نظام های آموزشی کشورهای دیگر جهان که در نتیجه تغییر در سیاست های کلی آنان و یا در اثر رویدادهای فرهنگی، اقتصادی و تکنولوژیکی رخ داده است می تواند برنامه ریزان آموزشی، مدیران مؤسسات تربیتی و مربیان را در حل و فصل مسائل آموزشی یاری دهد و افق دید آنان را نسبت به محاسن و معایب نظام تربیتی خویش وسعت بخشد (Agazadeh, 2013).

برای نمونه سیستم آموزشی کشور ژاپن را مثال زد: نظام آموزشی ژاپن به دلیل موفقیت های چشمگیر خود در سطح بین المللی، همواره مورد توجه بوده است. این نظام، نه تنها بر انتقال دانش و مهارت های علمی، بلکه بر پرورش ابعاد مختلف شخصیتی دانش آموزان تأکید دارد. در این سیستم آموزشی هدف اصلی، تربیت شهروندانی مسئول، متعادل و با اخلاق است که بتوانند در جامعه نقش مؤثری ایفا کنند. می توان گفت که دل مشغولی و تلاش ژاپنی ها برای ارتقای شخصیت و روحیه خود، نزدیک است که به یک مذهب ملی تبدیل شود. مدارس ژاپن به طور فعال به آموزش ارزش های اخلاقی مانند احترام به دیگران، همکاری، نظم و انضباط، مسئولیت پذیری، و همدلی می پردازند. این ارزش ها نه تنها در دروس رسمی، بلکه در فعالیت های روزمره مدرسه نیز به دانش آموزان آموزش داده می شود. بطور خلاصه باید گفت ویژگی های آموزشی در مدارس ابتدایی و پیش دبستانی در ژاپن که از اصلی ترین عوامل موفقیت در آموزش مقطع ابتدایی این کشور است در چند محور تعریف می شوند: ایجاد یک جامعه ی حمایت گر در کلاس، روش های انضباطی که موجب تعهد شخصی در برابر ضوابط و ارزش ها می شود، تأکید بر ارزش ها، همکاری در نظافت مدرسه، همکاری بسیار نزدیک خانواده، پرورش حس اعتماد به نفس و... (ماشینیچی، ۱۳۹۷).

بررسی ساختار آموزشی و تربیتی در ترکیه (Rasul Behi, Khosravi, and Bahadur, 2015) نیز نشان داده است که به طور کلی تر می توان گفت که هدف اصلی مقطع ابتدایی آموزش دانش و مهارت های اولیه به کودکان، آموزش راه و رسم شهروند خوب بودن و آماده کردن آنها برای زندگی اجتماعی و مقاطع آموزشی بالاتر با در نظر گرفتن علایق، استعدادها و توانایی های دانش آموزان است.

با توجه به اهمیت آموزش و پرورش در پیشرفت و شکوفایی یک جامعه و موفقیت نسل جوان در ساختن آینده کشور، لزوم توجه به کیفیت امر آموزش و پرورش در نهادهای مربوطه را در عصر تکنولوژی اطلاعات بیش از پیش نشان می‌دهد. بنابراین هدف از این مطالعه ارائه راهکارهایی است که مسئولین پرورشی مدرسه را در امر تربیتی مدرسه با توجه به بافت و ساختار فرهنگ ایرانی و اسلامی مدارس داخلی یاری کند و همچنین با توجه به مسائل و معضلاتی که با توجه به تغییرات محیطی از جمله، بحران‌های تربیتی در دوران پساکرونا و تأثیر منفی رسانه‌ها و فضای مجازی بر نسل جدید به وجود آمده است، پژوهش حاضر به دنبال راهکارهایی است که در عمل کارایی بیشتری داشته باشد و منجر به حل مسائل در میدان عمل برای دست اندرکاران امر تربیت باشد و باعث افزایش کیفیت فعالیت‌های تربیتی مدارس به جای تأکید بر کمیت کار گردد. یافته‌های این پژوهش با توجه تبادل تجربیات و نظرسنجی صورت گرفته از دست اندرکاران امر تربیت، می‌تواند راهگشای مدیران و مسئولان فعالیت‌های تربیتی مدرسه در امر پرورش هرچه بهتر دانش‌آموزان در مدارس باشد.

روش

هدف از پژوهش حاضر بررسی و شناسایی عوامل مؤثر در بهبود و ارتقای کیفی فعالیت‌های تربیتی مدرسه با نظرسنجی از کارشناسان تربیتی بوده است، این پژوهشی کیفی و از نوع پدیدار شناختی است. در مرحله اول برای شناسایی مؤلفه‌ها و عوامل مؤثر در ارتقای کیفیت فعالیت‌های تربیتی مدرسه از روش بررسی ادبیات پژوهش و مطالعه کتابخانه‌ای و همچنین از مصاحبه نیمه ساختاریافته^۱ با صاحب‌نظران و متخصصین امر تعلیم و تربیت استفاده شده است. برای انتخاب مشارکت‌کنندگان متناسب با میدان و ماهیت پژوهش، از روش نمونه‌گیری هدفمند^۲ استفاده شده است. انجام مصاحبه‌ها تا آنجا ادامه پیدا کرد که احساس شد اصطلاحاً یافته‌های مصاحبه به حد اشباع^۳ رسیده است به این صورت که آخرین مشارکت‌کنندگان به موارد تکراری اشاره می‌کردند. برای تجزیه تحلیل داده‌های این مرحله بدون استفاده از نرم‌افزار خاصی، از روش تحلیل محتوایی استقرایی با استفاده از کدگذاری در سه سطح باز، محوری و انتخابی استفاده شده است. برای کدبندی، متن مصاحبه‌های انتخاب شده را دسته‌بندی کرده و هر دسته (مبنای دسته‌بندی محتوا بود. هر معنا، محتوا و مضمونی که هدف پژوهش را پوشش دهد) به عنوان یک کد در نظر گرفته شد و نام هر کد به گونه‌ای انتخاب شد که دقیقاً و به صورت عینی توصیف‌کننده دسته مشخص باشد. این مرحله شامل کدگذاری باز بود. این مرحله تا رسیدن به اشباع نظری یعنی تا جایی که دیگر کدهای جدیدی استخراج نمی‌شد ادامه پیدا کرد. نتیجه این مرحله شامل شناسایی ۳۳ کد باز بوده است. کدهای به دست آمده حاصل از مرحله اول بعد از چندبار غربال کردن و با مشاهده مشابهت‌ها و تفاوت‌های آنها، ادغام شدند. در نهایت با کنار هم قرار دادن مؤلفه‌های بدست آمده، ابعاد و نشانگرهای بهبود و کیفیت بخشی فعالیت‌های تربیتی مدرسه در ۶ بعد و ۳۳ نشانگر شناسایی شدند. مشارکت‌کنندگان در پژوهش شامل ۳۰ نفر از معاونین و مربیان پرورشی و کارشناسان در حوزه پرورشی در سال تحصیلی ۱۴۰۳-۱۴۰۲ بوده‌اند از مهمترین ملاک‌های انتخاب مشارکت‌کنندگان داشتن تحصیلات بالاتر و سابقه کاری

¹ Semi-Structure Interview

² Purposeful Sampling

³ Saturation

در پست معاون و مربی پرورشی بوده است. همچنین در انتخاب افراد نگاه متفاوت آنها به پدیده مورد بررسی و علاقمندی آنها به انجام مصاحبه در اولویت قرار داشت به همین جهت افرادی انتخاب شدند که بیشترین و مناسبترین تجربیات را در مورد فعالیت‌های آموزش و پرورش مدارس داشتند. در جدول ۱ مشخصات مشارکت کنندگان ارائه شده است.

جدول ۱: مشخصات مشارکت کنندگان

سمت سازمانی	سابقه کار پرورشی	تحصیلات	تعداد
کارشناس امور تربیتی	تا ۵ سال	کارشناسی	۱
	۵-۱۰ سال	کارشناسی ارشد	۲
	بالاتر از ۱۰ سال	دکتری	۱
مربی پرورشی	تا ۵ سال	کارشناسی	۳
	۵-۱۰ سال	کارشناسی ارشد	۵
	بالاتر از ۱۰ سال	دکتری	۱
معاون پرورشی	تا ۵ سال	کارشناسی	۶
	۵-۱۰ سال	کارشناسی ارشد	۹
	بالاتر از ۱۰ سال	دکتری	۳

یافته‌ها

بر اساس یافته‌های پژوهش، برای شناسایی عوامل مؤثر در بهبود و ارتقای کیفیت فعالیت‌های تربیتی مدرسه با استفاده از روش مصاحبه نیمه ساختاریافته با صاحب‌نظران و همچنین بررسی ادبیات پژوهش در مجموع ۳۳ نشانگر در شش بعد سازماندهی سیستمی فعالیت‌های آموزشی و فعالیت‌های پرورشی مدرسه، عوامل درون مدرسه‌ای، عوامل فرا مدرسه‌ای و مدیران ارشد، برون سپاری فعالیت‌های تربیتی، توانمندسازی معاونین و مربیان پرورشی، تعامل بین خانه و همچنین الگوی بهبود کیفیت فعالیت‌های تربیتی مدرسه شناسایی شده‌اند که در شکل ۱ نشان داده شد.

شکل ۱: الگوی ارتقای کیفیت فعالیتهای پرورشی مدرسه

جدول ۲: نشانگرهای مربوط به عامل سازماندهی سیستمی فعالیتهای آموزشی و فعالیتهای پرورشی مدرسه

ردیف	سازماندهی سیستمی فعالیتهای آموزشی و فعالیتهای پرورشی مدرسه
۱.	اختصاص ساعات تدریس به معاون یا مربی پرورشی مدرسه جهت ایجاد هماهنگی بیشتر فعالیتهای آموزشی و پرورشی مدرسه در تمامی مقاطع تحصیلی
۲.	توجه دانش آموزان در خصوص اینکه درصدی از نمره انضباط دانش آموزان به فعالیتهای فرهنگی و تربیتی آنها در مدرسه توسط معاون یا مربی پرورشی صورت می گیرد.
۳.	لزوم پیوستگی و یکپارچگی فعالیتهای آموزشی و پرورشی مدرسه و هدایت امور مدرسه برای تحقق این هدف
۴.	توانمند سازی تمامی دبیران با توجه به لزوم تربیت تمام ساحتی دانش آموزان
۵.	جدیت در اجرای برنامه های تربیتی با تمرکز بر کیفیت و محقق شدن اهداف آن برنامه
۶.	تمرکز کمتر بر مستند سازی و تهیه گزارش از اجرای برنامه های تربیتی در مدرسه
۷.	اختصاص یه بند از ارزشیابی دبیران توسط مدیر با توجه به مشارکت آنها در امور تربیتی مدرسه همراه با ارائه مستندات
۸.	اضافه کردن یه شاخص با امتیاز بالا به مشارکت آنها در امور تربیتی مدرسه جهت انتخاب دبیران نمونه

جدول ۳: نشانگرهای مربوط به عوامل درون مدرسه‌ای

ردیف	عوامل درون مدرسه‌ای
۱	تشکیل پرونده تربیتی برای هر دانش آموز
۲	توجه بیشتر بر برگزاری اردوهای دانش آموزی
۳	شناسایی به موقع دانش آموزان دارای مشکلات رفتاری و تربیتی و پیگیری و مسائل و ارجاع به موقع آنها جهت کمک به این دانش آموزان و همچنین برای جلوگیری از تأثیر گذاری آنها بر دیگر دانش آموزان
۴	استفاده بهینه از خود دانش آموزان در اجرای برنامه‌ها از جمله مؤذن، مکرر، نوحه خوانی، استفاده از قاریان و حافظان دانش آموزان در محافل انس با قرآن در حضور مسئولین
۵	گسترش فضای نماز خانه‌ها و حتی در بعضی مدارس تأمین نماز خانه چرا که کمبود فضا خود یک معضل تربیتی محسوب می‌شود
۶	گسترش کتابخانه‌ها هم از نوعی کلاسی و هم کتابخانه عمومی در خود مدرسه و بروزرسانی به موقع کتابها
۷	فراهم نمودن سالن‌های ورزشی برای مدارس بصورت مستقل و همچنین کارگاه‌های هنری و آزمایشگاهی که به نوعی هم در هزینه کرد مدرسه کمک شایانی می‌شود و هم هیجانانگیز است دانش آموز در این فضاها تخلیه خواهد شد
۸	مزین کردن هر روز هفته بنام یکی از ائمه مانند طرح سه شنبه‌های مهدوی، چهارشنبه‌های امام رضایی قرائت زیارتنامه مختص هر امام و پذیرایی از دانش آموزان با چای و نوشیدنی‌های گرم و سرد
۹	ثبات محل خدمت و عدم تغییر مداوم مدرسه محل خدمت جهت شناخت دانش آموزان و نیازهای آنها، جو مدرسه و پیگیری بیشتر طرح‌های در حال اجرا

جدول ۴: نشانگرهای مربوط به عوامل فرا مدرسه‌ای و مدیران ارشد

ردیف	عوامل فرا مدرسه‌ای و مدیران ارشد
۱	اختصاص بودجه و اعتبار مورد نیاز به فعالیت‌های تربیتی و فرهنگی مدارس
۲	سخت گیری در هزینه کرد بودجه‌ی فعالیت‌های پرورشی برای همان برنامه‌ها در مدارس
۳	انتصاب و به کارگیری مدیرانی که فعالیت‌های پرورشی را همتراز و چه بسا مهمتر از فعالیت‌های آموزشی در مدارس اجرا نمایند.
۴	کمتر کردن حجم بخشنامه‌ها و منسجم کردن آنها در قالب و طرحی خاص
۵	پیگیری جدی گزینش، همکاران پرورشی و آموزشی نسبت به قبل چرا که برخی همکاران در مسائل اعتقادی خود از جمله نوع پوشش و حجاب خود دچار دوگانگی هستند و نوع پوشش در مدرسه با محیط غیر آموزشی تفاوت فاحشی دارد و با توجه به اینکه الگوی تربیتی هستند دانش آموز به تبع از این الگوها نمونه برداری می‌کنند

جدول ۵: توانمند سازی معاونین و مربیان پرورشی

ردیف	توانمند سازی معاونین و مربیان پرورشی
۱	بیان علمی و منطقی همراه آموزه‌های جالب و جذاب دینی و تربیتی: بازسازی نگاه دانش‌آموزان نسبت به حجاب و نماز و ... براساس مفاهیم علمی روز دنیا نه براساس بهشت یا جهنم
۲	تسلط و یادگیری مسئولان فعالیت‌های پرورشی مدرسه بر استفاده از فناوری اطلاعات با هدف جذابیت سازی برنامه‌های متنوع فرهنگی
۳	بالا بردن توانایی مناظره و مباحثه دین و اخلاق براساس مفاهیم جذاب و منطقی و علمی مربیان تربیتی از طریق برگزاری دوره تربیت مربی به صورت تخصصی
۴	توانمند کردن مربیان در مسائل مشاوره‌ای و روانشناسی جهت آموزش بهتر این مسائل

جدول ۶: عوامل مربوط به برون سپاری فعالیت‌های تربیتی مدرسه

ردیف	برون سپاری فعالیت‌های تربیتی مدرسه
۱	برگزاری جلسات هدف گذاری و خودآگاهی برای دانش‌آموزان با دعوت از روانشناسان و متخصصین با تجربه به صورت مداوم
۲	جلب همکاری حوزه‌های علمیه از باب تأمین ائمه جماعات جهت اقامه نماز جماعت و سروقت و همچنین بیان مسائل دینی و پاسخ به سؤالات و شبهات دانش‌آموزان
۳	برپایی دارالحفظ برای دانش‌آموزان مستعد و علاقه مند به حفظ قرآن که این خود باعث تشویق و انگیزه دیگر دانش‌آموزان خواهد شد می‌توان از مدارس شبانه روزی جهت اجرای این طرح استفاده کرد و مراجعین از تمام مدارس شهر پذیرفته شوند
۴	استفاده مستمر از مشاورین مذهبی توانمند و با تجربه و روانشناسان در مدارس جهت رفع مشکلات شخصی و خانوادگی دانش‌آموزان

جدول ۷: نشانگرهای مربوط به عامل تعامل بین خانه و مدرسه

ردیف	تعامل بین خانه و مدرسه
۱	هم‌سویی و تعامل مؤثر خانه و مدرسه و همچنین مراکز تربیتی
۲	برگزاری طرح پیوند مسجد، مدرسه، منزل بطور مداوم: ایجاد انگیزه برای شرکت حداکثری دانش‌آموزان به همراه خانواده در مساجد جهت اقامه نماز جماعت و شرکت در برنامه‌های مذهبی
۳	برگزاری سلسله کارگاه‌های آموزشی برای والدین دانش‌آموزان با هدف اهمیت پرورش در کنار آموزش برای موفقیت دانش‌آموزان

در مطالعه حاضر برای اعتبار یابی داده‌های کیفی بدست آمده، از روش بازنگری توسط اعضا و شرکت کنندگان استفاده شد به این منظور نشانگرها و ابعاد و همچنین الگوی به دست آمده کیفیت بخشی به فعالیت‌های تربیتی مدرسه به اعضای برگردانده شد و با چند تن از آنها صحبت شد و از آنها خواسته شد تا ابهامات احتمالی را مشخص کرده و پیشنهادات خود را ارائه دهند. در نهایت طبق نظرات این خبرگان آموزشی، این الگو می‌تواند نشان دهنده ابعاد و نشانگرهای کیفیت بخشی به فعالیت‌های تربیتی مدارس باشد و می‌توان گفت از دقت و اعتبار قابل قبولی برخوردار است.

یافته‌ها

در این بخش، اقدام به مصاحبه با ۳۰ نفر از خبرگان و صاحب‌نظران برای بررسی عوامل مؤثر در ارتقای کیفیت فعالیت‌های تربیتی مدرسه از دیدگاه کارشناسان تربیتی شده است. نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل به صورت زیر می‌باشد:

جدول ۱: توزیع فراوانی نمونه آماری بر حسب جمعیت شناختی خبرگان

تعداد		تحصیلات		سابقه کار پرورشی		سمت سازمانی
۱	۳	۱	کارشناسی	۱	تا ۵ سال	کارشناس امور تربیتی
		۲	کارشناسی ارشد	۲	۵-۱۰ سال	
		۱	دکتری	۱	بالاتر از ۱۰ سال	
۳	۶	۳	کارشناسی	۳	تا ۵ سال	مربی پرورشی
		۵	کارشناسی ارشد	۶	۵-۱۰ سال	
		۱	دکتری	۰	بالاتر از ۱۰ سال	
۵	۱۲	۶	کارشناسی	۵	تا ۵ سال	معاون پرورشی
		۹	کارشناسی ارشد	۹	۵-۱۰ سال	
		۲	دکتری	۳	بالاتر از ۱۰ سال	

تحلیل متون مصاحبه در تحلیل مضمون مراحل کدگذاری باز، محوری انجام شده است. مراحل کدگذاری باز عبارت است از: الف-تحلیل و کدگذاری: در این مرحله، نمونه گیری باید به حدی وسیع انجام شود تا پژوهشگر قادر به کشف مفاهیم در موقعیت باز باشد. پژوهشگر می‌بایست به کدگذاری هر رویداد جالب، توجه کند. در این مرحله ممکن است از متن یک مصاحبه کدها و مفاهیم زیادی استخراج شود. ب-کشف مقوله‌ها: در این مرحله، مفاهیم بر اساس ارتباط با موضوعات مشابه طبقه بندی می‌شوند که به این کار مقوله پردازی گفته می‌شود. عناوینی که به مقوله‌ها اختصاص می‌دهیم انتزاعی‌تر از مفاهیمی است که مجموعه آن مقوله را تشکیل می‌دهند. مقولات دارای قدرت مفهومی بالایی هستند زیرا می‌توانند مفاهیم را بر محور خود جمع کنند. عنوان‌های انتخابی عمدتاً توسط خود محقق انتخاب شده‌اند و سعی بر این بوده تا بیشترین ارتباط و همخوانی را با داده‌هایی که نمایانگر آن است داشته باشند.

جدول کدگذاری باز: در این مرحله از طریق ابزار کدگذاری باز، کدها و مفاهیم مرتبط با بررسی عوامل مؤثر در ارتقای کیفیت فعالیت‌های تربیتی مدرسه از دیدگاه کارشناسان تربیتی از مطالعه و بررسی مصاحبه‌ها استخراج شد و پس از فرآیند مقایسه شباهتها و تفاوت‌های آنها، مقوله‌ها نیز از ترکیب مفاهیم مشابه ظهور یافتند. جدول شماره ۲ کدهای استخراج شده از مصاحبه، مصاحبه شوندگانی که در پاسخ‌های خود به سؤالات اشاره کرده‌اند، را نشان می‌دهد.

کدگذاری مصاحبه‌ها

در این پژوهش تعداد ۳۰ مصاحبه صورت گرفته است که در ادامه جدول‌های کدگذاری شده که شامل بخشی از گفته‌های مصاحبه‌کننده، کدهای معنایی، مقوله‌ها و مفاهیم مرتبط است آورده شده است. تحلیلتم مطابق مبانی نظری روش فراگردی رفت و بازگشتی است که در آن حرکت به عقب و جلو در بین مراحل روش در این پژوهش به شرح ذیل در طول زمان انجام پذیرفت: **مرحله ۱. آشنایی با داده‌ها:** برای اینکه محقق با عمق و گستره محتوایی داده‌ها آشنا شود لازم است که خود را در آنها تا اندازه‌ای غوطه ور سازد. غوطه ور شدن در داده‌ها معمولاً شامل "بازخوانی مکرر داده‌ها" و خواندن داده‌ها به صورت فعال (یعنی جستجوی معانی و الگوها) است؛ در این مرحله پژوهشگر با بازخوانی چندباره متون و حرکتی رفت و برگشتی میان مطالب کوشید تا درک درستی نسبت به محتوا مضامین و همچنین ادبیات نظری موضوع پیدا کند و انطباق حداکثری میان مطالب پدید آورد. **مرحله ۲. ایجاد خرده مضامین:** مرحله دوم زمانی شروع می‌شود که محقق داده‌ها را خوانده و با آنها آشنایی پیدا کرده است. این مرحله شامل ایجاد خرده مضامین از داده‌ها است. خرده مضامین یک ویژگی داده‌ها را معرفی می‌نمایند که به نظر تحلیل گر جالب می‌رسد. داده‌های مضمون سازی شده از واحدهای تحلیل (تم‌ها) متفاوت هستند. این خرده مضامین در واقع مفاهیم و معانی هستند که در یک جمله یا یک پاراگراف نهفته می‌باشند و پژوهشگر با غور در ادبیات نظری و کوشش در جهت پاسخ دادن به سؤالات پژوهش آنها را شناسایی می‌کند. مضمون سازی را می‌توان به صورت دستی یا از طریق برنامه‌های نرم افزاری انجام داد؛ در این پژوهش، پژوهشگر به صورت دستی به مضمون سازی پرداخت. در ابتدا به خلاصه سازی متون مصاحبه‌ها پرداخته شد و سپس با نوشتن یادداشت بر روی متون خلاصه شده و یا با استفاده از رنگی کردن به وسیله مداد نسبت به مشخص کردن خرده مضامین اقدام و سپس آنها را با خلاصه داده‌هایی که آن خرده مضمون را نشان می‌دهند تطابق داده و نهایتاً متون خلاصه شده در قالب خرده مضامین مرتب شدند؛ برای این مهم پژوهشگر اقدام به تحلیل جمله به جمله و پاراگراف به پاراگراف متن پیاده سازی شده و خلاصه مصاحبه‌ها اقدام نمود و با نوشتن خرده مضمون مورد نظر در انتهای هر جمله یا پاراگراف معنی دار اقدام به مضمون سازی مصاحبه‌ها نمود. **مرحله ۳. جستجوی تم‌ها:** این مرحله شامل دسته بندی خرده مضامین مختلف در قالب مضامین فرعی، و مرتب کردن همه خلاصه داده‌های مضمون سازی شده در قالب مضامین فرعی است. در واقع محقق، تحلیل خرده مضامین خود را شروع کرده و در نظر می‌گیرد که چگونه مضامین مختلف می‌توانند برای ایجاد یکتم کلی ترکیب شوند. در این مرحله پژوهشگر با دسته بندی خرده مضامین نزدیک به هم در یک دسته اقدام به تشکیل مضامین فرعی نموده است. آنچه در این مرحله مهم است یکپارچگی میان خرده مضامین و مضامین فرعی و هر دوی اینها با مبانی نظری می‌باشد که پژوهشگر با حرکتی رفت و برگشتی میان داده‌ها و مبانی نظری این مسئله را مرتفع نمود. **مرحله ۴. بازبینی تم‌ها:** مرحله چهارم زمانی شروع می‌شود که محقق مجموعه‌ای از تم‌ها را ایجاد کرده و آنها را مورد بازبینی قرار می‌دهد. این مرحله شامل دو مرحله بازبینی و تصفیه تم‌ها

است. مرحله اول شامل بازبینی در سطح خلاصه‌های مضمون سازی شده است. در مرحله دوم اعتبار تم‌ها در رابطه با مجموعه داده‌ها در نظر گرفته می‌شود. اگر نقشه تم به خوبی کار کند، آنگاه می‌توان به مرحله بعدی رفت. اما، چنانچه نقشه به خوبی با مجموعه داده‌ها همخوانی نداشته باشد، محقق باید برگردد و مضمون سازی خود را تا زمانی که یک نقشه تم رضایت بخش ایجاد شود ادامه دهد. محقق در انتهای این مرحله بایستی آگاهی کافی از اینکه تم‌های مختلف کدام‌ها هستند، چگونگی تناسب آنها با یکدیگر، و کل داستانی که آنها درباره داده‌ها می‌گویند در اختیار داشته باشد.

پژوهشگر پس از پایان تحلیل متن‌های مصاحبه اقدام به بررسی مجدد همه خرده مضامین و همچنین مضامین فرعی پرداخت پرداخت تا از یکپارچگی و تسلسل موضوعی میان آنها اطمینان حاصل کند؛ پژوهشگر این نکته را در نظر داشت تا خرده مضامین و مضامین فرعی احصا شده در جهت پاسخ به سؤالات پژوهش باشند که پاسخ مثبت بود.

مرحله ۵. تعریف و نام گذاری تم‌ها: مرحله پنجم زمانی شروع می‌شود که یک نقشه رضایت بخش از تم‌ها وجود داشته باشد. محقق در این مرحله، تم‌هایی را که برای تحلیل ارائه کرده، تعریف کرده و مورد بازبینی مجدد قرار می‌دهد، سپس داده‌ها داخل آنها را تحلیل می‌کند؛ به وسیله تعریف و بازبینی کردن، ماهیت آن چیزی که یکتم در مورد آن بحث می‌کند مشخص شده و تعیین می‌گردد که هر تم کدام جنبه از داده‌ها را در خود دارد. در این مرحله پژوهشگر با دسته بندی مضامین فرعی به مضامین اصلی کوشید تا رابطه میان مضامین فرعی مختلف را مشخص سازد؛ این حرکت رفت و برگشتی میان مضامین فرعی مختلف و همچنین بازبینی چندباره سؤالات و اهداف پژوهش به پژوهشگر این فرصت را داد تا به طراحی مدل نهایی پژوهش نزدیک‌تر شود و موارد مورد نیاز برای آزمون کمی را فراهم آورد. **مرحله ۶. تهیه گزارش:** مرحله ششم زمانی شروع می‌شود که محقق مجموعه‌ای از تم‌های کاملاً آبدیده در اختیار داشته باشد. این مرحله شامل تحلیل پایانی و نگارش گزارش است. نمود این مرحله در این پژوهش مدل مفهومی است که در انتهای کار قرار دارد؛ در این پژوهش، در واقع پس از مضمون سازی‌های صورت گرفته و تقسیم خرده مضامین به مضامین فرعی و مضامین فرعی به مضامین اصلی پژوهشگر بر اساس این فرآیند اقدام به پاسخ به پرسش‌های پژوهش نموده است. سؤالات طرح شده در این پژوهش به این صورت بوده است: ابعاد و مؤلفه‌های عوامل مؤثر در ارتقای کیفیت فعالیت‌های تربیتی مدرسه از دیدگاه کارشناسان تربیتی کدامند؟ در این پژوهش از ۳۰ نفر مصاحبه به عمل آمده است که در ادامه به تجزیه و تحلیل پاسخ‌های ایشان می‌پردازیم.

پاسخ‌های ارائه شده توسط مصاحبه شوندگان برای تک تک سؤالات در این پژوهش به صورت جداول زیر آمده است:

جدول ۲- پاسخ مصاحبه شوندگان به سؤالات عوامل مؤثر در ارتقای کیفیت فعالیت‌های تربیتی مدرسه از دیدگاه

کارشناسان تربیتی

بخشی از متن مصاحبه‌ها	خبره
اختصاص بخشی از ساعات تدریس به معاون یا مربی پرورشی، هماهنگی بهتری میان فعالیت‌های آموزشی و پرورشی ایجاد می‌کند. این امر سبب یکپارچگی برنامه‌ها و در نهایت، ارتقای سطح تربیتی دانش‌آموزان می‌شود. این هماهنگی در تمامی مقاطع تحصیلی ضروری است.	(۱)
به دانش‌آموزان توضیح داده شود که بخشی از نمره انضباط آن‌ها به مشارکت فعال در برنامه‌های فرهنگی و تربیتی مدرسه اختصاص می‌یابد. این روش می‌تواند انگیزه دانش‌آموزان برای شرکت در این فعالیت‌ها را افزایش دهد و به	(۲)

بخشی از متن مصاحبه‌ها	خبره
ارتقای فرهنگ مدرسه کمک کند. شفافیت در این مورد بسیار مهم است.	
پیوستگی و یکپارچگی فعالیت‌های آموزشی و پرورشی مدرسه، کلید موفقیت در تربیت دانش‌آموزان است. تمام برنامه‌ها باید به صورت هماهنگ و با هدف مشترک پرورش دانش‌آموزان در همه ابعاد شخصیت‌شان اجرا شوند. مدیریت مدرسه نقش اساسی در این هماهنگی دارد.	۳
دبیران باید در زمینه تربیت همه جانبه دانش‌آموزان توانمند شوند. آموزش‌های ضمن خدمت و کارگاه‌های تخصصی می‌تواند به این امر کمک کند. هدف، ارتقای مهارت‌های دبیران در پرورش دانش‌آموزان در تمام ابعاد شخصیتی است.	۴
اجرای برنامه‌های تربیتی باید با جدیت و تمرکز بر کیفیت انجام شود. ارزیابی مستمر و اصلاح برنامه‌ها بر اساس نتایج، تضمین‌کننده موفقیت این برنامه‌هاست. محقق شدن اهداف برنامه‌ها از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است.	۵
کاهش تمرکز بر مستندسازی و گزارش‌نویسی از برنامه‌های تربیتی به دبیران اجازه می‌دهد تا بیشتر بر کیفیت اجرای برنامه‌ها تمرکز کنند. اهمیت کار عملی و تاثیرگذاری آن بر دانش‌آموزان باید بر گزارش‌نویسی مقدم باشد. گزارش‌ها باید مختصر و مفید باشند.	۶
مشارکت دبیران در امور تربیتی مدرسه باید در ارزشیابی سالانه آن‌ها لحاظ شود. ارائه مستندات مشارکت، نشان‌دهنده جدیت و تاثیرگذاری فعالیت‌های دبیران است. این امر انگیزه دبیران برای مشارکت در برنامه‌های تربیتی را افزایش می‌دهد.	۷
افزودن شاخص مشارکت در امور تربیتی به معیارهای انتخاب دبیر نمونه، اهمیت فعالیت‌های تربیتی را نشان می‌دهد. این امر می‌تواند انگیزه دبیران برای مشارکت فعال‌تر در این فعالیت‌ها را افزایش دهد. امتیاز این شاخص باید بالا باشد.	۸
ایجاد پرونده تربیتی برای هر دانش‌آموز، به شناخت بهتر ویژگی‌ها و نیازهای تربیتی او کمک می‌کند. این پرونده می‌تواند شامل اطلاعاتی در مورد پیشرفت تحصیلی، رفتار، علایق و مشکلات دانش‌آموز باشد. این اطلاعات به ارائه خدمات تربیتی بهتر کمک می‌کند.	۹
برگزاری اردوهای دانش‌آموزی می‌تواند به آموزش عملی دانش‌آموزان و رشد شخصیت آن‌ها کمک کند. اردوها باید برنامه‌ریزی شده و هدفمند باشند. برنامه‌های اردویی باید متناسب با سن و نیازهای دانش‌آموزان باشد.	۱۰
شناسایی و پیگیری مشکلات رفتاری دانش‌آموزان، مهم‌ترین اقدام برای پیشگیری از بروز مشکلات جدی‌تر است. ارجاع به موقع به مشاور یا روانشناس ضروری است. این امر به حفظ آرامش و سلامت روان دیگر دانش‌آموزان نیز کمک می‌کند.	۱۱
استفاده از توانایی‌های دانش‌آموزان در اجرای برنامه‌های مدرسه، به افزایش انگیزه و مسئولیت‌پذیری آن‌ها کمک می‌کند. این امر می‌تواند به بهبود کیفیت برنامه‌ها نیز بیانجامد. باید از دانش‌آموزان مستعد در زمینه‌های مختلف استفاده شود.	۱۲
فراهم نمودن فضای مناسب برای اقامه نماز، از اهمیت بالایی در تربیت دینی دانش‌آموزان برخوردار است. کمبود فضا در این زمینه، یک مشکل تربیتی محسوب می‌شود. باید به این امر توجه ویژه‌ای شود.	۱۳
گسترش کتابخانه‌های کلاسی و عمومی در مدرسه، به افزایش علاقه دانش‌آموزان به مطالعه و یادگیری کمک می‌کند. روزرسانی به موقع کتاب‌ها نیز ضروری است. فراهم کردن فضایی آرام برای مطالعه نیز مهم است.	۱۴
وجود سالن‌های ورزشی، کارگاه‌های هنری و آزمایشگاهی، به تخلیه هیجانات دانش‌آموزان و ایجاد محیطی پویا کمک	۱۵

بخشی از متن مصاحبه‌ها	خبره
می‌کند. این امر در کاهش هزینه‌های مدرسه نیز مؤثر است. باید به این فضاها به طور مناسب تجهیز شوند.	
نامگذاری روزهای هفته به نام ائمه اطهار، باعث آشنایی بیشتر دانش‌آموزان با سیره و زندگی این بزرگان می‌شود. قرائت زیارتنامه و پذیرایی از دانش‌آموزان می‌تواند جذابیت این برنامه را افزایش دهد. این برنامه باید به صورت مستمر و منظم برگزار شود.	(۱۶)
ثبات محل خدمت برای معلمان، به شناخت بهتر دانش‌آموزان، نیازهای آن‌ها و جو مدرسه کمک می‌کند. این امر به پیگیری بهتر برنامه‌ها و طرح‌های در حال اجرا می‌انجامد. مدیریت مدرسه باید از ثبات شغلی معلمان خود حمایت کند.	(۱۷)
برای اجرای برنامه‌های تربیتی و فرهنگی، اختصاص بودجه کافی و مناسب ضروری است. بدون بودجه کافی، برنامه‌ها با مشکل مواجه خواهند شد. باید از بودجه به صورت شفاف و هدفمند استفاده شود.	(۱۸)
نظارت دقیق بر هزینه کرد بودجه فعالیت‌های پرورشی، از انحراف منابع مالی جلوگیری می‌کند. شفافیت و نظارت در این امر بسیار مهم است. باید از هرگونه اسراف و هزینه‌های غیر ضروری جلوگیری شود.	(۱۹)
انتخاب مدیرانی که به فعالیت‌های پرورشی اهمیت می‌دهند، باعث اجرای بهتر این برنامه‌ها می‌شود. مدیریت مدرسه نقش کلیدی در موفقیت برنامه‌های تربیتی دارد. مدیریت باید از فعالیت‌های پرورشی حمایت کند.	(۲۰)
کاهش حجم بخشنامه‌ها و منسجم کردن آن‌ها، به جلوگیری از سردرگمی و افزایش کارایی کمک می‌کند. باید از بخشنامه‌های غیر ضروری خودداری شود. اطلاعات باید به صورت شفاف و قابل فهم ارائه شود.	(۲۱)
گزینش دقیق معلمان و کارکنان، به انتخاب افرادی با شایستگی و تعهد بالا کمک می‌کند. این امر به ارتقای سطح کیفیت آموزش و پرورش در مدارس کمک شایانی می‌کند. معلمان باید الگوی مناسبی برای دانش‌آموزان باشند.	(۲۲)
ارائه آموزه‌های دینی به صورت علمی و منطقی، به درک بهتر دانش‌آموزان کمک می‌کند. استفاده از مفاهیم روز دنیا، باعث جذابیت بیشتر این آموزه‌ها می‌شود. این امر می‌تواند دیدگاه دانش‌آموزان را نسبت به دین تغییر دهد.	(۲۳)
تسلط بر فناوری اطلاعات، به جذابیت‌سازی برنامه‌های فرهنگی کمک می‌کند. استفاده از رسانه‌های جدید، می‌تواند به جذب بیشتر دانش‌آموزان کمک کند. باید از ابزارهای دیجیتال به صورت خلاقانه استفاده شود.	(۲۴)
آموزش مناظره و مباحثه به مربیان، باعث افزایش مهارت‌های آن‌ها در پاسخگویی به شبهات و سؤالات دانش‌آموزان می‌شود. این امر، به ارتقای سطح تربیتی دانش‌آموزان کمک می‌کند. دوره‌های تخصصی تربیت مربی باید برگزار شود.	(۲۵)
توانمندسازی مربیان در حوزه مشاوره و روانشناسی، به آن‌ها کمک می‌کند تا بهتر با مشکلات دانش‌آموزان برخورد کنند. این امر، باعث افزایش سلامت روان دانش‌آموزان می‌شود. دوره‌های آموزشی باید در این زمینه برگزار شود.	(۲۶)
برگزاری جلسات خودآگاهی و هدف‌گذاری برای دانش‌آموزان، به افزایش انگیزه و اعتماد به نفس آن‌ها کمک می‌کند. دعوت از روانشناسان و متخصصان با تجربه ضروری است. این جلسات باید به صورت منظم برگزار شوند.	(۲۷)
جلب همکاری حوزه‌های علمیه برای تأمین ائمه جماعات، به اقامه نماز جماعت و پاسخگویی به سؤالات دانش‌آموزان کمک می‌کند. این امر، باعث تقویت بنیه دینی دانش‌آموزان می‌شود. باید از علمای دینی مجرب و توانا دعوت به عمل آید.	(۲۸)
برپایی دارالحفظ برای دانش‌آموزان علاقه‌مند به حفظ قرآن، به تشویق دیگر دانش‌آموزان به حفظ قرآن کمک می‌کند. از مدارس شبانه‌روزی می‌توان برای این امر استفاده کرد. این طرح باید در سطح شهر گسترش یابد. استفاده مداوم از مشاوران مذهبی و روانشناسان، به رفع مشکلات شخصی و خانوادگی دانش‌آموزان کمک می‌کند. این امر، به سلامت	(۲۹)

بخشی از متن مصاحبه‌ها	خبره
روان و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان کمک می‌کند. باید از مشاوران با تجربه و توانمند استفاده شود. همکاری و تعامل مؤثر بین خانه و مدرسه، برای موفقیت در تربیت دانش‌آموزان ضروری است. این امر، نیاز به برنامه‌ریزی مشترک و هماهنگی بین والدین و مدرسه دارد. ارتباط مستمر بین مدرسه و خانواده بسیار مهم است.	
برگزاری طرح پیوند مسجد، مدرسه و منزل، به افزایش انگیزه دانش‌آموزان و خانواده‌های آنها برای شرکت در برنامه‌های مذهبی کمک می‌کند. این طرح باید به صورت مستمر برگزار شود. این طرح نقش مهمی در تقویت بنیه دینی خانواده‌ها دارد. برگزاری کارگاه‌های آموزشی برای والدین، به آشنایی آنها با روش‌های صحیح تربیت فرزند کمک می‌کند. این امر، به پرورش بهتر دانش‌آموزان کمک می‌کند. مباحث کارگاه‌ها باید به روز و کاربردی باشد.	۳۰

جدول ۳: مؤلفه و شاخص‌های استخراج شده از مصاحبه‌ها

شاخص	مؤلفه	بعد
اختصاص ساعات تدریس به معاون یا مربی پرورشی مدرسه جهت ایجاد هماهنگی بیشتر فعالیت‌های آموزشی و پرورشی مدرسه در تمامی مقاطع تحصیلی	سازماندهی سیستمی	عوامل مؤثر بر ارتقای کیفیت فعالیت‌های تربیتی مدارس
توجه دانش‌آموزان در خصوص اینکه درصدی از نمره انضباط دانش‌آموزان به فعالیت‌های فرهنگی و تربیتی آنها در مدرسه توسط معاون یا مربی پرورشی صورت می‌گیرد.	فعالیت‌های آموزشی و	
لزوم پیوستگی و یکپارچگی فعالیت‌های آموزشی و پرورشی مدرسه و هدایت امور مدرسه برای تحقق این هدف	فعالیت‌های پرورشی	
توانمندسازی تمامی دبیران با توجه به لزوم تربیت تمام ساحتی دانش‌آموزان	مدرسه	
جدیت در اجرای برنامه‌های تربیتی با تمرکز بر کیفیت و محقق شدن اهداف آن برنامه		
تمرکز کمتر بر مستندسازی و تهیه گزارش از اجرای برنامه‌های تربیتی در مدرسه		
اختصاص به بند از ارزشیابی دبیران توسط مدیر با توجه به مشارکت آنها در امور تربیتی مدرسه همراه با ارائه مستندات		
اضافه کردن به شاخص با امتیاز بالا به مشارکت آنها در امور تربیتی مدرسه جهت انتخاب دبیران نمونه		
تشکیل پرونده تربیتی برای هر دانش‌آموز	عوامل درون مدرسه	
توجه بیشتر بر برگزاری اردوهای دانش‌آموزی		
شناسایی به موقع دانش‌آموزان دارای مشکلات رفتاری و تربیتی و پیگیری و مسائل و ارجاع به موقع آنها جهت کمک به این دانش‌آموزان و همچنین برای جلوگیری از تأثیرگذاری آنها بر دیگر دانش‌آموزان		
استفاده بهینه از خود دانش‌آموزان در اجرای برنامه‌ها از جمله مؤذن، مکبر، نوحه خوانی، استفاده از قاریان و حافظان دانش‌آموزان در محافل انس با قرآن در حضور مسئولین		
گسترش فضای نمازخانه‌ها و حتی در بعضی مدارس تأمین نمازخانه چرا که کمبود فضا خود یک معضل تربیتی محسوب می‌شود		
گسترش کتابخانه‌ها هم از نوعی کلاسی و هم کتابخانه عمومی در خود مدرسه و پرورسانی به موقع کتابها		

فراهم نمودن سالن‌های ورزشی برای مدارس بصورت مستقل و همچنین کارگاه‌های هنری و آزمایشگاهی که به نوعی هم در هزینه کرد مدرسه کمک شایانی می‌شود و هم هیجانانگیز است دانش‌آموز در این فضاها تخلیه خواهد شد	
مزین کردن هر روز هفته بنام یکی از ائمه مانند طرح سه شنبه‌های مهدوی، چهارشنبه‌های امام رضایی قرائت زیارتنامه مختص هر امام و پذیرایی از دانش‌آموزان با چای و نوشیدنی‌های گرم و سرد	
ثبات محل خدمت و عدم تغییر مداوم مدرسه محل خدمت جهت شناخت دانش‌آموزان و نیازهای آنها، جو مدرسه و پیگیری بیشتر طرح‌های در حال اجرا	
اختصاص بودجه و اعتبار مورد نیاز به فعالیت‌های تربیتی و فرهنگی مدارس	عوامل فرا
سخت‌گیری در هزینه کرد بودجه‌ی فعالیت‌های پرورشی برای همان برنامه‌ها در مدارس	مدرسه‌ای و
انتصاب و به کارگیری مدیرانی که فعالیت‌های پرورشی را هم‌تراز و چه بسا مهم‌تر از فعالیت‌های آموزشی در مدارس اجرا نمایند.	مدیران ارشد
کمتر کردن حجم بخشنامه‌ها و منسجم کردن آنها در قالب و طرحی خاص	
پیگیری جدی‌گزینه‌ش، همکاران پرورشی و آموزشی نسبت به قبل چرا که برخی همکاران در مسائل اعتقادی خود از جمله نوع پوشش و حجاب خود دچار دوگانگی هستند و نوع پوشش در مدرسه با محیط غیر آموزشی تفاوت فاحشی دارد و با توجه به اینکه الگوی تربیتی هستند دانش‌آموز به تبع از این الگوها نمونه برداری می‌کنند	
بیان علمی و منطقی همراه آموزه‌های جالب و جذاب دینی و تربیتی: بازسازی نگاه دانش‌آموزان نسبت به حجاب و نماز و ... براساس مفاهیم علمی روز دنیا نه براساس بهشت یا جهنم	توانمند سازی
تسلط و یادگیری مسئولان فعالیت‌های پرورشی مدرسه بر استفاده از فناوری اطلاعات با هدف جذابیت سازی برنامه‌های متنوع فرهنگی	معاونین و مربیان
بالا بردن توانایی مناظره و مباحثه دین و اخلاق براساس مفاهیم جذاب و منطقی و علمی مربیان تربیتی از طریق برگزاری دوره تربیت مربی به صورت تخصصی	پرورشی
توانمند کردن مربیان در مسائل مشاوره‌ای و روانشناسی جهت آموزش بهتر این مسائل	
برگزاری جلسات هدف‌گذاری و خودآگاهی برای دانش‌آموزان با دعوت از روانشناسان و متخصصین با تجربه به صورت مداوم	برون سپاری فعالیت‌های
جلب همکاری حوزه‌های علمیه از باب تأمین ائمه جماعات جهت اقامه نماز جماعت و سروقت و همچنین بیان مسائل دینی و پاسخ به سؤالات و شبهات دانش‌آموزان	تربیتی مدرسه
برپایی دارالحفظ برای دانش‌آموزان مستعد و علاقه‌مند به حفظ قرآن که این خود باعث تشویق و انگیزه دیگر دانش‌آموزان خواهد شد می‌توان از مدارس شبانه روزی جهت اجرای این طرح استفاده کرد و مراجعین از تمام مدارس شهر پذیرفته شوند	
استفاده مستمر از مشاورین مذهبی توانمند و با تجربه و روانشناسان در مدارس جهت رفع مشکلات شخصی و خانوادگی دانش‌آموزان	
هم‌سویی و تعامل مؤثر خانه و مدرسه و همچنین مراکز تربیتی	تعامل بین

خانه و مدرسه	برگزاری طرح پیوند مسجد، مدرسه، منزل بطور مداوم: ایجاد انگیزه برای شرکت حداکثری دانش آموزان به همراه خانواده در مساجد جهت اقامه نماز جماعت و شرکت در برنامه‌های مذهبی
	برگزاری سلسله کارگاه‌های آموزشی برای والدین دانش آموزان با هدف اهمیت پرورش در کنار آموزش برای موفقیت دانش آموزان

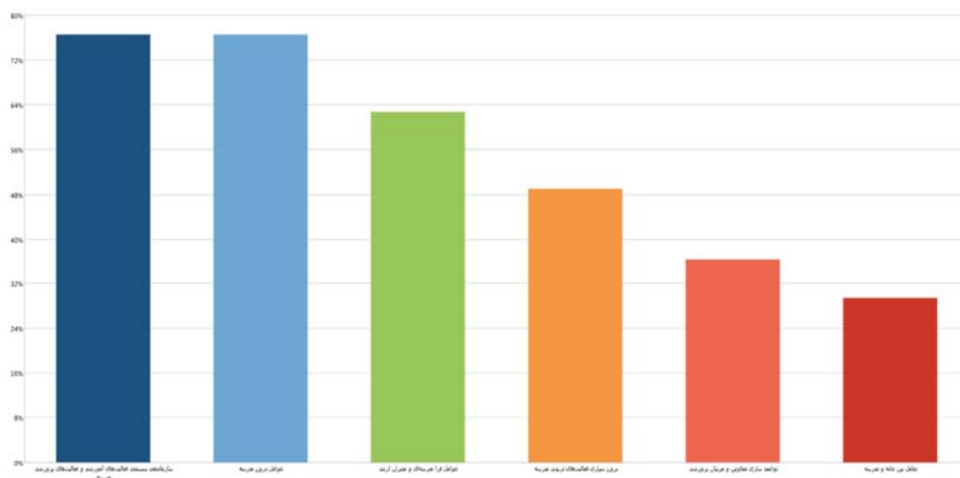
در این بخش پژوهش (بررسی مصاحبه با خبرگان) به سؤالات مؤلفه‌ها و شاخصهای مؤثر در ارتقای کیفیت فعالیت‌های تربیتی مدرسه از دیدگاه کارشناسان تربیتی پاسخ داده شده است. سپس بعد از مصاحبه با این افراد به استخراج کدهای باز، محوری و گزینشی پرداخته شد. قابل ذکر است که پس از انجام مصاحبه اشباع نظری حاصل شد. بدین گونه که کدهای استخراج شده جدیدی در مصاحبه سی‌ام به مجموع کدها اضافه نشد و کدهای استخراجی تکراری بودند. جدول اشباع نظری برای مولفه‌ها و شاخصهای الگو در زیر آمده است:

جدول ۴- جدول اشباع نظری برای مؤلفه‌های تحقیق با علائم هندسی

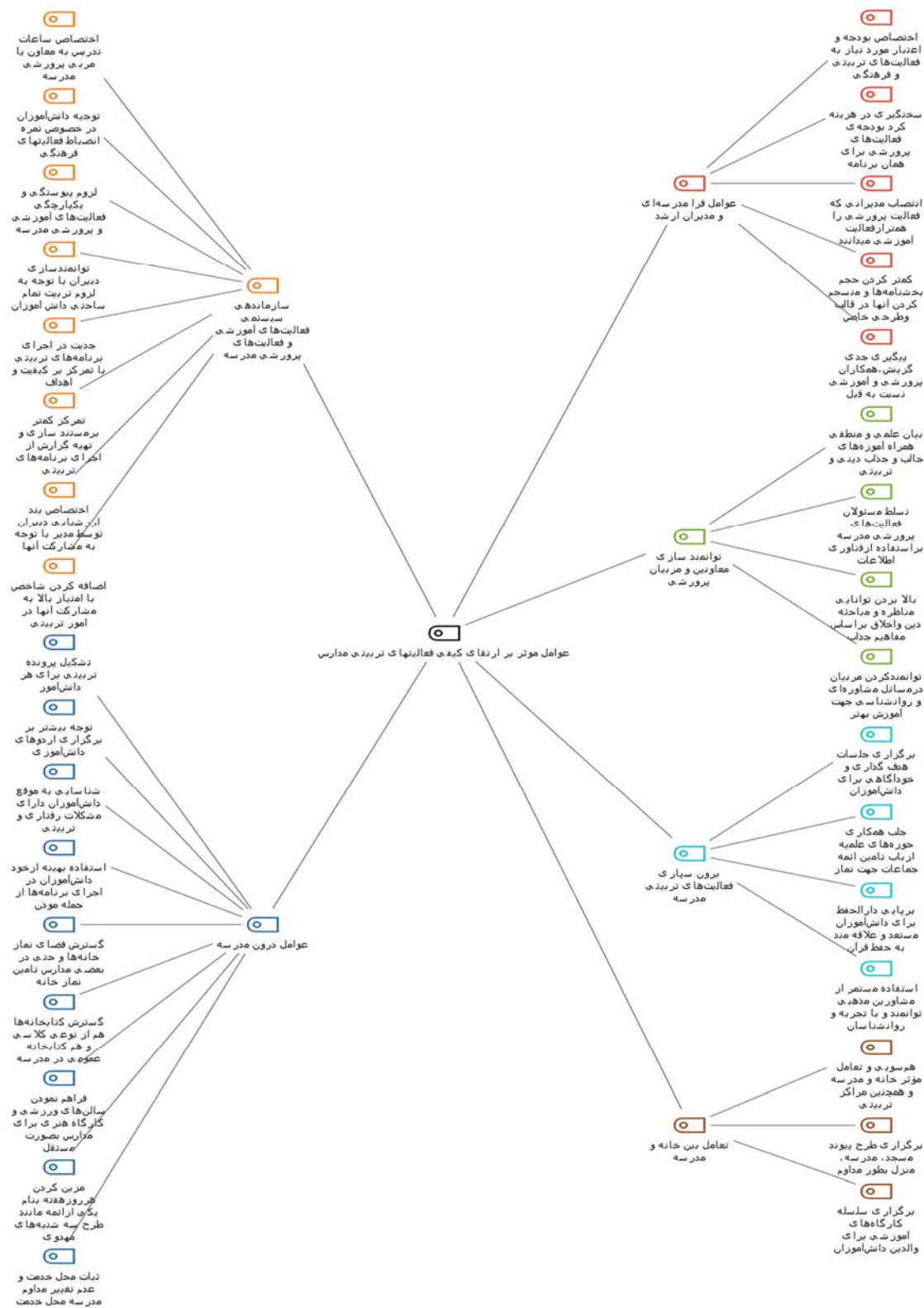
Code System	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	
سازماندهی سیستم فعالیت‌های آموزشی و فعالیت‌های پژوهش مدرسه																															
تعامل برده مدرسه																															
تعامل فرآیندهای و مدیریت رشد																															
توانمند سازی معلمان و مربیان آموزشی																															
برون سازمان فعالیت‌های تربیتی مدرسه																															
تغییل بی‌جایه و مدرسه																															

جدول ۵- جدول اشباع نظری برای مؤلفه‌های تحقیق با اعداد

Code System	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	SUM
سازماندهی سیستم فعالیت‌های آموزشی و فعالیت‌های پژوهش مدرسه	1	18	5	1	2	4	7	4	24	37	3	20	15	7	17	15	24	7	7	12	6	5	3	1	4	2	5	30	22	5	313
تعامل برده مدرسه	11	7	8	12	11	10	25	15	15	13	20	22	15	5	4	12	34	5	10	10	3	2	12	8	15	12	3	22	15	370	
تعامل فرآیندهای و مدیریت رشد	1	1	1	2	6	4	12	6	15	11	23	21	9	3	11	10	10	4	1	2	7	11	11	1	4	4	4	4	4	188	
توانمند سازی معلمان و مربیان آموزشی	7	5	7	13	11	20	4	2	6	5	7	11	8	3	5	1	13	3	3	8	8	6	6	6	6	4	1	10	10	171	
برون سازمان فعالیت‌های تربیتی مدرسه	9	2	10		2	8	14	4			8	3	9	9	10	2		13	2	10		6		17	8	6	1	1	4	153	
تغییل بی‌جایه و مدرسه	5	5	2				6	20			1	6	1	5	2			3	3	5				6	6	6	7	2	11	101	
SUM	27	40	31	22	32	31	78	64	55	56	39	81	75	39	43	55	71	35	37	31	29	22	21	28	33	35	34	46	61	41	1302

نمودار ۱: نمودار اشباع نظری مصاحبه‌ها برای مؤلفه‌های تحقیق

شکل ۲- خروجی نهایی نظرات خبرگان برای مدل تحقیق

بحث و نتیجه گیری

بر اساس الگوی به دست آمده از پژوهش حاضر، در تعیین عواملی که باعث بهبود و اثربخشی امر تربیت در مدرسه می‌شوند عوامل سازماندهی سیستمی فعالیت‌های آموزشی و فعالیت‌های پرورشی مدرسه، عوامل درون مدرسه‌ای، توانمند سازی معاونین و مربیان پرورشی، برون سپاری فعالیت‌های تربیتی، عوامل فرا مدرسه‌ای و مدیران ارشد، تعامل بین خانه و مدرسه شناسایی شده‌اند.

سازماندهی سیستمی فعالیت‌های آموزشی و فعالیت‌های پرورشی مدرسه باعث هم‌افزایی فعالیت‌های مدرسه می‌شود که این امر بر اساس سند تحول بنیادین آموزش و پرورش به تربیت تمام ساحتی نزدیک‌تر است. از طرفی منفک کردن فعالیت آموزشی از فعالیت‌های پرورشی مدرسه مانند اختصاص دبیران جداگانه برای دورس جداگانه ریاضی فیزیک تاریخ و... که کارشان پیشبرد صرف فعالیت‌های آموزشی گرفتن نمرات بالاتر و قبولی در آزمون‌های نهایی است اساس دیدگاه رفتاری نسبت به آموزش و پرورش است که با توجه به ویژگی عصر جدید بازدهی لازم را نخواهد داشت در صورتی که نسل جدید در عصر تکنولوژی اطلاعات زندگی می‌کنند با این دیدگاه دیگر نمی‌توان آنها را همچون ظرف خالی پنداشت که تنها نیازشان کمبود اطلاعات و معلومات علمی است و دبیر یا معلم به عنوان فردی که دارای اطلاعات و معلومات لازم است این خلاء را پر کند. بر عکس با توجه به دیدگاه ساختن گرایی (ذوفن، ۲۰۱۳)، در مقابل انبوه و انفجاری از اطلاعات مختلف که از رسانه‌های متفاوت تولید می‌شود دانش‌آموزان باید با توجه به مسائلی که در زندگی واقعی با آنها مواجه هستند اطلاعات مورد نیاز خود را انتخاب کنند و باید دانش را خودشان بسازند و روش حل مسائل را در موقعیت زندگی واقعی یادگیرند. وظیفه عوامل مدرسه در واقع رهبری دانش‌آموزان در جهت یادگیری چگونگی حل مساله است. در این زمینه لازم است که دیدگاه سیستمی در مورد فعالیت‌های مدرسه وجود داشته باشد و بر این اساس فعالیت آموزشی و پرورشی مدرسه هر دو از اجزای این کل امر تربیت دانش‌آموزان هستند و هر دو در کنار هم و هماهنگ باهم می‌توانند در جهت اثربخشی مدرسه با توجه به رسالت و مأموریت آموزش و پرورش عمل کنند.

بعد بعدی پژوهش حاضر برون سپاری فعالیت‌های تربیتی مدرسه است که با چهار نشانگر شناسایی شده‌اند. بر اساس بررسی ادبیات پژوهش، برون سپاری شکلی از تدارک بیرونی از پیش تعیین شده برای ارائه کالا یا خدماتی است که قبلاً توسط خود سازمان ارائه می‌شد (کارلسون، ۱۹۹۸ و هارت، ۱۹۹۵) بر اساس دیدگاه اندرسون، هارسمن و کوایکلی^۱، ۱۹۹۵) سرعت تغییر دانش و اطلاعات در عصر حاضر به قدری است که سازمان‌های بزرگ به سرعت از گردونه رقابت خارج می‌شوند که این امر باعث چاره اندیشی برای این سازمان‌های بزرگ شده است یکی از راه‌های نجات این سازمان‌ها برون سپاری فعالیت‌ها و در کوچک سازی این سازمان‌ها است تا جایی که بتوانند با سرعت با تغییر کنند.

بر این اساس، برونساری فعالیت‌های تربیتی مدرسه که می‌تواند شامل همکاری با حوزه علمیه، مراکز روانشناسی، دانشگاه‌ها، مسجد، حوزه بسیج و سپاه و... باشد می‌تواند باعث ارتقای کیفیت فعالیت‌های تربیتی در مسیر درست و دقیق باشد از طرفی می‌تواند به شکلی متنوع و جدید باعث صرفه جویی در هزینه‌ها و سرعت در امور گردد.

¹ Carlson

² Hart

³ Anderson/, Harsman & Quigley

بعد دیگر از الگوی بهبود کیفیت فعالیت‌های تربیتی مدرسه توانمندسازی معاونین و مربیان پرورشی است که با نشانگرهای «بیان علمی و منطقی همراه آموزه‌های جالب و جذاب دینی و تربیتی: بازسازی نگاه دانش‌آموزان نسبت به حجاب و نماز و ... براساس مفاهیم علمی روز دنیا نه براساس بهشت یا جهنم» و «تسلط و یادگیری مسئولان فعالیت‌های پرورشی مدرسه بر استفاده از فناوری اطلاعات با هدف جذابیت سازی برنامه‌های متنوع فرهنگی» و «بالا بردن توانایی مناظره و مباحثه دین و اخلاق براساس مفاهیم جذاب و منطقی و علمی مربیان تربیتی از طریق برگزاری دوره تربیت مربی به صورت تخصصی، توانمند کردن مربیان در مسائل مشاوره‌ای و روانشناسی جهت آموزش بهتر این مسائل» شناسایی شد. یک از برداشت‌هایی که می‌توان از این نتایج کرد این است که یک مربی باید متناسب با دانش روز توانمند باشد تا اینکه بتواند با دانش‌آموزان ارتباط بهتری برقرار کند. همچنین باید راه‌های نفوذ و اثرگذاری بر دانش‌آموزان را به عنوان یک رهبر آموزش و تربیتی آموخته باشد و از طرفی باید دانش لازم را برای پاسخگویی به سؤالات دانش‌آموزان با توجه به شبهات مختلف داشته باشد.

براساس دیدگاه کیم واری، چیرر و اومندی^۱ (۲۰۱۴) آموزش فرآیندی تدریجی است که طی آن دانش عمومی و خاص و مهارت‌هایی را کسب می‌کنند و مربیان از طریق آن نگرش خاصی پیدا می‌کنند که بواسطه آن توان قضاوت و استدلال لازم را در مورد تجربیان روز مره شان را توسعه دهند. این امر باعث ایجاد یک فرآیند توانمندسازی می‌شود که باعث می‌شود این افراد جایگاه شایسته خود را در جامعه به دست بیاورند. برای اینکه مربیان بتوانند به طور شایسته نقش شریف خود را به عنوان هدایت کننده یادگیرندگان ایفا کنند مستلزم توانمندسازی مستمر مربیان است که از این طریق دانش، مهارت و نگرش لازم را به طور مداوم کسب کنند و شایستگی‌های خود را توسعه دهند. بنابراین برای پاسخگویی به چالش‌های محیطی در دنیای مدرن لازم است که توانمندسازی به فرایند مادام‌العمر باشد که طی آن مربیان رشد کنند و بتوانند به خواسته‌های مبرم و پویای دنیای مدرن، یعنی مطالبات آموزشی، به اندازه کافی پاسخ دهد. یافته‌های پژوهش عبدالعزیز^۲ (۲۰۲۱) در مورد توانمندسازی معلمان عربستان سعودی نیز نشان داد که توانمندسازی معلمان بسیاری از چالش‌های آموزش و پرورش را حل خواهد کرد. برای مثال مهمترین چالش در آموزش و پرورش این است که از دانش‌آموزان بتواند شهروندان خوبی بسازد و معلمان توانمند می‌توانند این کار را انجام دهند زیرا با همه دانش‌آموزان منعطف هستند. آن‌ها می‌توانند مواد درسی خوب، فعالیت‌های و برنامه‌های درسی خوبی ایجاد کنند که منجر به رشد دانش‌آموزان منطبق با توانایی‌ها و نیازهایشان شوند و در نتیجه توانمندسازی معلمان در واقع توانمندسازی دانش‌آموزانشان است. Ali Mohammadi, al et, 2020.

نکته‌ی حائز اهمیت در این زمینه این است که فعالیت‌های تربیتی در مدرسه نقش اساسی در شکل‌گیری شخصیت، ارزش‌ها و مهارت‌های اجتماعی دانش‌آموزان ایفا می‌کنند. از دیدگاه کارشناسان تربیتی، ارتقای کیفیت این فعالیت‌ها نیازمند توجه به عوامل متعدد و هماهنگی بین آنهاست. در اینجا به برخی از مهم‌ترین عوامل مؤثر در این زمینه اشاره می‌شود:

۱. نقش معلمان به عنوان مربیان تربیتی

¹ Kimwarey, Chirure & Omondi

² Abdulaziz

معلمان نه تنها انتقال‌دهنده دانش، بلکه الگوهای اخلاقی و رفتاری برای دانش‌آموزان هستند. کارشناسان معتقدند که معلمان باید علاوه بر تسلط بر مباحث درسی، از مهارت‌های ارتباطی، روانشناسی تربیتی و روش‌های نوین تدریس بهره‌مند باشند. توانایی معلم در ایجاد فضایی امن و حمایت‌گرا، تأثیر مستقیمی بر رشد شخصیتی و اجتماعی دانش‌آموزان دارد.

۲. برنامه‌های تربیتی متنوع و هدف‌مند

طراحی برنامه‌های تربیتی که به نیازها و علایق دانش‌آموزان توجه کند، یکی از کلیدی‌ترین عوامل در ارتقای کیفیت فعالیت‌های تربیتی است. کارشناسان پیشنهاد می‌کنند که این برنامه‌ها باید شامل فعالیت‌هایی مانند کارگاه‌های مهارت‌آموزی، پروژه‌های گروهی، برنامه‌های هنری و ورزشی باشد تا دانش‌آموزان بتوانند استعداد‌های خود را کشف و پرورش دهند.

۳. مشارکت خانواده‌ها در فرآیند تربیت

خانواده به عنوان اولین نهاد تربیتی، نقش مکملی در فعالیت‌های تربیتی مدرسه دارد. کارشناسان تأکید می‌کنند که مدارس باید با خانواده‌ها ارتباط مستمر و مؤثری برقرار کنند. برگزاری جلسات مشاوره‌ای، کارگاه‌های آموزشی برای والدین و مشارکت آنها در برنامه‌های مدرسه می‌تواند به ایجاد هماهنگی بین خانه و مدرسه کمک کند.

۴. توجه به سلامت روانی و عاطفی دانش‌آموزان

سلامت روانی و عاطفی دانش‌آموزان یکی از پایه‌های اساسی فعالیت‌های تربیتی است. کارشناسان معتقدند که مدارس باید به‌طور جدی به موضوع سلامت روان دانش‌آموزان بپردازند. ایجاد فضایی امن برای بیان احساسات، برگزاری جلسات مشاوره‌ای و آموزش مهارت‌های مقابله با استرس می‌تواند به دانش‌آموزان کمک کند تا از نظر روانی و عاطفی رشد کنند.

۵. استفاده از فناوری‌های نوین در تربیت

فناوری‌های نوین می‌توانند به عنوان ابزاری قدرتمند در خدمت فعالیت‌های تربیتی قرار گیرند. استفاده از نرم‌افزارهای آموزشی، پلتفرم‌های تعاملی و ابزارهای دیجیتال می‌تواند به شخصی‌سازی آموزش و تربیت کمک کند. کارشناسان پیشنهاد می‌کنند که فناوری می‌تواند به دانش‌آموزان کمک کند تا مهارت‌های خود را در محیطی جذاب و پویا توسعه دهند.

۶. محیط فیزیکی مدرسه

محیط فیزیکی مدرسه نیز تأثیر بسزایی در کیفیت فعالیت‌های تربیتی دارد. فضای مدرسه باید به گونه‌ای طراحی شود که حس آرامش، امنیت و انگیزه را در دانش‌آموزان ایجاد کند. کارشناسان پیشنهاد می‌کنند که مدارس از فضاهای باز، کلاس‌های رنگارنگ و امکانات ورزشی و هنری بهره‌مند شوند تا دانش‌آموزان در محیطی پویا و الهام‌بخش رشد کنند.

۷. ارزش‌های اخلاقی و فرهنگی

فعالیت‌های تربیتی باید به گونه‌ای طراحی شوند که ارزش‌های اخلاقی و فرهنگی را در دانش‌آموزان نهادینه کنند. کارشناسان معتقدند که مدارس باید برنامه‌هایی را اجرا کنند که به دانش‌آموزان کمک کند تا با فرهنگ و تاریخ خود

آشنا شوند و در عین حال، به تفاوت‌های فرهنگی دیگران احترام بگذارند. این امر می‌تواند به ایجاد جامعه‌ای متحد و همدل کمک کند.

۸. ارزیابی مستمر و بهبود برنامه‌ها

ارزیابی مستمر فعالیت‌های تربیتی و دریافت بازخورد از دانش‌آموزان، معلمان و خانواده‌ها می‌تواند به بهبود کیفیت این فعالیت‌ها کمک کند. کارشناسان پیشنهاد می‌کنند که مدارس از روش‌های مختلف ارزیابی مانند نظرسنجی‌ها، جلسات گروهی و تحلیل داده‌ها استفاده کنند تا نقاط قوت و ضعف برنامه‌های خود را شناسایی کنند.

ارتقای کیفیت فعالیت‌های تربیتی در مدرسه نیازمند نگاهی جامع و همه‌جانبه است. از نقش معلمان به عنوان مربیان تربیتی گرفته تا مشارکت خانواده‌ها، استفاده از فناوری‌های نوین و توجه به سلامت روانی دانش‌آموزان، همه این عوامل می‌توانند در کنار هم به ایجاد محیطی غنی و پویا برای رشد دانش‌آموزان کمک کنند. کارشناسان تربیتی بر این باورند که تنها با توجه به این عوامل و اجرای برنامه‌های مبتنی بر نیازهای فردی و اجتماعی می‌توان به تربیت نسلی مسئولیت‌پذیر، خلاق و همدل امیدوار بود.

همچنین گزارش مرکز توسعه آموزش حرفه‌ای اروپا (Cedefop¹, 2022) نشان دهنده این امر هست که توانمندسازی مربیان و آموزش و تربیت حرفه‌ای (VET²) آموزشگران در کمک به آنها در انجام وظایف‌شان نقشی حیاتی و بسیار مهم دارد.

از عوامل دیگر با توجه به الگوی بدست آمده، عوامل درون مدرسه‌ای است که به عنوان مثال با نشانگرهای «تشکیل پرونده تربیتی برای هر دانش‌آموز، توجه بیشتر بر برگزاری اردوهای دانش‌آموزی، شناسایی به موقع دانش‌آموزان دارای مشکلات رفتاری و تربیتی و پیگیری و مسائل و ارجاع به موقع آنها جهت کمک به این دانش‌آموزان و همچنین برای جلوگیری از تأثیرگذاری آنها بر دیگر دانش‌آموزان» شناسایی شده‌اند. برخی از این اقدامات برای توجیه دانش‌آموزان جهت دادن اهمیت بیشتر به فعالیت‌های پرورشی مدرسه است که می‌تواند همکاری بیشتر آنها را در مشارکت در فعالیت‌های پرورشی مدرسه جلب کند.

بعد بعدی حاصل از این مطالعه، مربوط عامل فرامدرسه‌ای است که بیشتر در مورد تصمیم‌هایی است که مدیران ارشد اتخاذ می‌کنند. برای مثال نشانگرهای «اختصاص بودجه و اعتبار مورد نیاز به فعالیت‌های تربیتی و فرهنگی مدارس» و «سخت‌گیری در هزینه کرد بودجه‌ی فعالیت‌های پرورشی برای همان برنامه‌ها در مدارس» نشان می‌دهد که فعالیت‌های تربیتی مدرسه نیاز به حمایت مالی دارد حتی اگر بهترین برنامه‌های تربیتی طراحی گردند ولی اگر در عمل حمایت مالی نشوند با شکست مواجه خواهد شد.

عامل تعامل بین خانه و مدرسه نیز نشان دهنده لزوم همکاری بین خانواده و مدرسه است. دانش‌آموزی که در مدرسه حاضر می‌شود تربیت یافته خانواده است که ممکن است تربیت آنها همسو با مدرسه نباشد. از طرفی برای شناسایی و حل مشکلات روانی و تربیتی دانش‌آموزان نیاز به همکاری و ارتباط با خانواده است که لازم است این ارتباط با استفاده از

1 European centre for the development of vocational training

2 vocational education and training

راهکارهایی نظیر «برگزاری سلسله کارگاه‌های آموزشی برای والدین دانش‌آموزان با هدف اهمیت پرورش در کنار آموزش برای موفقیت دانش‌آموزان» برقرار گردد.

براساس یافته‌های پژوهش‌های قبلی (Behrouz & Tavesli, 2014) معلم کسی است که متعلم را به آگاهی و دانش می‌رساند. مسلم است که بسیاری از معلمان مربی نیز هستند، ولی شاید در این میان افرادی باشند که فقط وظیفه خود را انتقال دانش‌ها بدانند. اما مربی باید هم از ویژگی‌های معلمی برخوردار باشد و هم صفات خوب مربی را داشته باشد تا بتوان نام مربی بر او نهاد. همچنین مربی شخصی است، آراسته به اصول اخلاق اسلامی، نمونه انسان کامل که مأموریت دارد در تربیت متربیان، توجه نظری و عملی داشته باشد. بزرگ‌ترین سلاح موفقیت مربی، در عمل به حرف‌هایی است که به متربیان انتقال می‌دهد.

بر این اساس لازم است که همه دست‌اندرکاران مدرسه از جمله معلمان و دبیران نیز خود را دخیل در امر فعالیت‌های تربیتی مدرسه بدانند و کار خود را پیشبرد صرف فعالیت‌های آموزشی مدرسه نپندارند. و همچنین به بهبود کیفیت فعالیت‌های پرورشی مدرسه تأکید خاصی گردد زیرا توجه خاص به کمیت‌ها باعث غفلت از اثربخشی فعالیت‌ها با توجه به رسالت و مأموریت اصلی آموزش و پرورش می‌گردد.

منابع

- افشارمنش، محمود، نوذری، محمود (۱۴۰۰) راهکارهای همکاری خانه و مدرسه در راستای تقویت دینی دانش‌آموزان دوره ابتدایی، فصلنامه پژوهش در آموزش معارف و تربیت اسلامی، دوره اول، شماره ۴.
- بهرروز، زهرا، و توسلی، طیبه. (۱۳۹۳). بازخوانی: تقدم تزکیه بر تعلیم و انعکاس آن در ویژگی‌های مربی و معلم از دیدگاه اسلام. همایش ملی انجمن فلسفه تعلیم و تربیت ایران (فلسفه تربیت دینی و تربیت اخلاقی).
- رسول بهی، شیرین، خسروی، دیمن، و بهادر، حمید. (۱۳۹۵). بررسی تطبیقی نظام آموزشی ایران و ترکیه. کنفرانس جهانی روانشناسی و علوم تربیتی، حقوق و علوم اجتماعی در آغاز هزاره سوم.
- رضائی، بهرعلی (۱۴۰۳) راهکارهای تربیتی قرآن در مواجهه با انواع فشارهای روحی و روانی در چارچوب مبحث بافت‌شناسی، فصلنامه پژوهش در آموزش معارف و تربیت اسلامی، دوره ۸، شماره ۳.
- عبدی، صباح، احمدی فر، رشید (۱۴۰۳) نمود حیات طیبه در هریک از ساحت‌های شش‌گانه محتوای آموزشی دوره ابتدایی، فصلنامه پژوهش در آموزش معارف و تربیت اسلامی، دوره ۵، شماره ۲.
- علی محمدی، غلامعلی، جباری، نگین، نیاز آذری، کیومرث (۱۳۹۹) توانمندسازی حرفه‌ای دانش‌آموختگان دانشگاه فرهنگیان در افق مهارت‌های نوظهور. مطالعات آموزشی و آموزشگاهی. ۲۶۴-۲۳۱، ۹-۲.
- ماشینیچی، علی اصغر، منصور، عباس، و حسن زاده، حسین. (۱۳۹۷). آموزش و پرورش تطبیقی ایران، آلمان، ژاپن و فرانسه. کنفرانس ملی دستاوردهای نوین جهان در تعلیم و تربیت، روانشناسی، حقوق و مطالعات فرهنگی اجتماعی
- Abdulaziz Alghamdi, Abdullah. (2021). Empower Teachers for Creativity By Motivation, and Positive Environment, /jeor.journals, [10.21608/jeor.2021.205356](https://jeor.journals.ekb.eg/article-205356.htm).https://jeor.journals.ekb.eg/article-205356.htm [In Persian]
- Aghazadeh, Ahmed. (2014). Comparative Education, Tehran, Samt Publications, 14th edition. [In Persian]

- Ali Mohammadi, Gholam Ali, Jabari, Negin, & Niaz Azari, Kiyomarth. (2020). Professional Empowerment of Farhangian University Graduates in Emerging Skill Vision. *Educational and school studies*, 9(2), 231-264. [In Persian]
- Anderson, A. E.; Harsman, B.; and Quigley, J. (1997). Government forcapabilities, Sloan Management Review, 40:4, 9-22.
- CARLSON, B.. (1989). FLEXIBILITY AND THE THEORY OF THE FIRM. INTERNATIONAL JOURNAL OF INDUSTRIAL ORGANIZATION, 7(2), 179-203. SID. <https://sid.ir/paper/599224/en>
- European Centre for the Development of Vocational Training. (2022)., Empowering teachers and trainers to manage change – cedefop <https://www.cedefop.europa.eu> > press-releases > empow..
- Hart, O., (1995), Firms, Contracts and Financial Structure«, Clarendon, Journal of Business Research, 55: 12, 1007-13.22
- Khodabakhshi, Shokofeh, Safari, Yahya, Nateghi, Faezeh. (2023). Providing and validating of Model of Cultural Education for Student-teachers of Farhangian University, *Educational and Scholastic Studies*, 12(4), 539-564. [In Persian]
- Kimwarye M. C; Chirure H.; Omondi.M (2014). Teacher Empowerment in Education Practice: Strategies, Constraints and Suggestions, *IOSR Journal of Research & Method in Education (IOSR-JRME)*. Volume 4, Issue 2 Ver. II (Mar-Apr. 2014), PP 51-56.
- Narenji Thani, F, Pourkarimi, J, Mirzadeh,M. (2024). Identifying the Educational Needs of New Teachers in the Education System, *Journal of Educational and Scholastic studies*.13(1), 55-69.
- Soltani Renani, Seyyed Mehdi (2008). Educational methods in the light of Nahjo al-Balagheh, Farhang Kausar, No. 75. The theoretical foundations of the fundamental transformation document in the Iran education system, 2019. [In Persian].
- Yoshitaka Ishikawa (2014 The japanese teacher cultivating leadership. Translation: Alireza Rezaei (2015). Tehran: Marat Publications.
- Zofan, Shahnaz. (2013). The application of new technologies in education, Tehran, Samt Publications, 8th edition.